YASHIL

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

GREEN ECONOMY AND DEVELOPMENT

Social, Economic, Technological, Scientific and Popular Science Journal

2026-YIL / AVGUST / 8-SON, II-QISM

ISSN: 2992-8982

https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/

YASHIL
IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Elektron nashr. 2026-yil, avgust.
II-qism

Bosh muharrir:
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o‘rinbosari:
Karimov Norboy G‘aniyevich

Muharrir:
Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay’ati:
Salimov Oqil Umrzoqovich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O‘zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, “Nobel” mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a’zosi, Turkiya – O‘zbekiston do‘stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G‘afforovna, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug‘aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoira Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko‘nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldixo‘ja o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Faxridinov Zafarjon Faxridin o‘g‘li, O‘zb. Res. Bosh prokuraturasi HIJQKD boshqarma boshlig‘i
Utayev Uktam Choriyevich, Anijon viloyati prokurorining o‘rinbosari
Ochilov Farkhod, O‘zb. Res. Bosh prokuraturasi IJQK Departamentining Namangan viloyati boshqarmasi boshlig‘i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o‘g‘li, texnika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), katta o‘qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o‘g‘li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o‘g‘li, TDIU katta o‘qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukarimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra’no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT
Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:
Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhriddinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoira Azimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Fakhridinov Zafarjon Fakhridin ogli, Head of the DCEC under the Prosecutor Genera's Office of the Rep. of Uzb.
Utayev Uktam Choriyevich, Deputy Prosecutor of Anijan Region
Ochilov Farkhod, Head of the Namangan Regional Department of the Department of Internal Affairs of Rep. of Uzb.
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyeva Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:
Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po‘latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
G‘afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o‘qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja’sur Artiqboy o‘g‘li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:
Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilkhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Khusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Rakhimovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridakhon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 Makroiqtisodiyot
08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 Qishloq xo‘jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 Xizmat ko‘rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 Ekonometrika va statistika
08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 Marketing
08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 Menejment
08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: “Ma’rifat-print-media” MChJ
Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O‘zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi huzuridagi Iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti

Jurnalning ilmiyligi:
““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali
O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

MUNDARIJA

KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISHDA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI XORIJIY INVESTITSIYALARNING AHAMIYATI 12
Usmonova Zarina
O‘ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHNING HUQUQIY MEXANIZMLARI VA MAHALLIY DAVLAT HOKIMIYATI ORGANLARI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH MASALALARI 19
Zaripova Sabrina Zafar qizi
O‘ZBEKISTON TO‘QIMACHILIK TARMOG‘IDA INTEGRATSIYALASHGAN MENEJMENT TIZIMINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA ASOSIDA JORIY ETISH: SAMARADORLIK, TO‘SIQLAR VA ISTIQBOLLAR 25
Sobirov Shohruh Shuxratovich
ISTE’MOLCHILAR ORASIDA IJTIMOIY TARMOQLARDAGI QISQA FORMATLI VIDEOKONTENTNING IMPULSIV XARID XATTI-HARAKATLARIGA TA’SIRI 30
Ra’no Balxiboyeva Davron qizi
KAPITAL BOZORI ORQALI TIJORAT BANKLARI RESURS BAZASINI KENGAYTIRISH YO‘LLARI 40
Otabek Oltiboyev
TURIZM XIZMATLARI BOZORIDA RAQAMLASHTIRISHNING YALPI TALAB O‘ZGARISHIGA TA’SIRI TAHLILI 45
Ochilov Laziz Siddiqovich
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA SOLIQ SIYOSATINING IQTISODIY O‘SISHGA TA’SIRI VA YANGI ISLOHOTLARNING MAKROIQTISODIY TAHLILI 54
Sanakulova Iroda Abrorovna
GLOBAL IQLIM O‘ZGARISHI SHAROITIDA CHO‘L YAYLOVLARI IXTISOSLASHUVINI MOSLASHTIRISHNING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI VA ILG‘OR XORIJIY TAJRIBA (O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI QIZILQUM CHO‘L YAYLOVLARI MISOLIDA) 61
Kozokov Najmiddin Isomiddinovich
XALQARO OLIY TA’LIM TIZIMLARIDA UNIVERSITET BOSHQARUVINING TRANSFORMATSIYASI: INSTITUTSIONAL AVTONOMIYA, HISOBDORLIK VA STRATEGIK BOSHQARUV MODELLARI 68
Tursunmuratov Sherzod Turdimuratovich
THREE GENERATIONS OF REFORM: GOVERNANCE PARADIGMS AND THE MEASUREMENT GAP IN UZBEKISTAN’S SUSTAINABLE DEVELOPMENT TRANSITION 76
Salakhutdinova Yulduz Golibovna
ГЕНЕРАТИВНЫЙ ИСКУССТВЕННЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ТРАНСФОРМАЦИЯ КОНТЕНТ-МАРКЕТИНГА 82
Умарова Нозанин Алишерзода
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA XIZMATLAR SOHASINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 88
Sapayev Abdujalol Odinayevich
TIJORAT BANKLARIDA TO‘LOV TIZIMLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISH VA XAVFSIZLIGINI TA’MINLASH 96
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o‘g‘li
UMUMIY IQTISODIY MUVOZANAT NAZARIYASINING ZAMONAVIY TALQINI 102
Murodov Alisher Murodjon o‘g‘li
РОЛЬ СИСТЕМЫ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА В ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ И НАПРАВЛЕНИЯ ЕЁ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ 106
Уралова Сожида Анвар кизи
JIZZAX VILOYATI TURIZMINING RIVOJLANISH DINAMIKASI, TUZILMASI VA ISTIQBOLLARI (2016–2024-YILLAR) 112

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Mamadiyorov Adhamjon Qo‘chqar o‘g‘li
KREATIV INDUSTRIYALARNI RIVOJLANTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI VA DAROMADLARINI OSHIRISH IMKONIYATLARI 121
Ulug‘bekov Sardorbek Ulug‘bekovich
TIJORAT BANKLARIDA KREDITLASH AMALIYOTI SAMARADORLIGINI BAHOLASH MEZONLARI VA KO‘RSATKICHLAR TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 128
Turdiyev Eralijon Muxtarovich
OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA BUDJETDAN TASHQARI TUSHUMLAR AUDITINING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 134
Abduraxmonov Saidqosimxon Abduhamid o‘g‘li
CHAKANA BANK XIZMATLARINI RAQAMLI TRANSFORMATSIYA QILISHNING NAZARIY JIHATLARI 138
Asqarov Fayzullo G‘iyosiddin o‘g‘li
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA BILIM VA MALAKALARNI RAQAMLI BAHOLASH TIZIMINING NAZARIY-IQTISODIY ASOSLARI 148
Abdiyev Nosir Raximovich
Muzaffarova Mohira Nuraliyevna
O‘ZBEKISTON BANK SEKTORIDA MOLIYAVIY JINOYATLARGA QARSHI KURASHISHDA SUN’IY INTELLEKT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI 154
Berdiboyev Oltinboy Abdiboqi o‘g‘li
SURXONDARYO VILOYATIDA TURIZM INFRATUZILMASINING HUDUDIY RIVOJLANISH DARAJASINI QIYOSIY BAHOLASH 160
Omonova Nigora Bahodir qizi
ZAMONAVIY TO‘LOV TIZIMLARINING INSTITUTSIONAL RIVOJLANISHINI STRATEGIK BOSHQARISH MEXANIZMLARI 167
Iskandarov Xurshid Iskandarovich
TEXNOLOGIK AVLOD ALMASHINISHI SHAROITIDA ALOQA KORXONALARI TOVAR-MODDIY ZAXIRALARINING QADRSIZLANISHINI HISOBGA OLISH USLUBIYATINI TAKOMILLASHTIRISH 175
Jamilov Jushqin Jonon o‘g‘li
SANOAT KORXONALARINING INNOVATSION RIVOJLANISH DARAJASINI ANFIS ASOSIDA MODELLASHTIRISH 181
Avazova Nafisa Namazovna
O‘ZBEKISTONDA KICHIK BIZNESNING RAQAMLI RIVOJLANISHINI BAHOLASH: O‘ZSME-DDI MODULINING METODOLOGIYASI VA AMALIY JORIY ETISH MEXANIZMI 186
Rajabov Sirojiddin Mansurovich
ISLOM MOLIYASI TAMOYILLARINING IQTISODIY SAMARADORLIKNI TA’MINLASHDAGI AHAMIYATI 193
Kenjaeva Durdona Ravshan qizi
ФАКТОРНЫЙ АНАЛИЗ КАК ИНСТРУМЕНТ ИССЛЕДОВАНИЯ ПРОИЗВОДСТВЕННОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ 198
Аюбов Ойбек Улугбек угли
YASHIRIN IQTISODIYOTGA QARSHI KURASHISHDA MA’LUMOTLAR TAHLILINI MATEMATIK MODELLASHTIRISH 204
Raximov Sarvarbek Abdumutalibjonovich
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINI QO‘LLAB-QUVVATLASH, ULARNI MOLIYALASHTIRISHNI RAG‘BATLANTIRISH BO‘YICHA CHORA-TADBIRLARNING ASOSIY YO‘NALISHLARI 211
Umarova Gulzodxon Qodirbekovna

MEHMONXONA XO‘JALIKLARI SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING INTEGRAL MEXANIZMI VA EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH 216
Rahimov Hasan Abdusaitovich
NOMODDIY AKTIVLAR BO‘YICHA OSHKORALIKNI TAKOMILLASHTIRISH VA MILLIY HISOBNI XALQARO STANDARTLAR BILAN UYG‘UNLASHTIRISH 221

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Ishankulov Izzatilla Nurillayevich
SANOATLASHTIRISH ORQALI MILLIY IQTISODIYOT RAQOBATBARDOSHLIGINI TA'MINLASHDA UNUMDORLIK OMILI 226
Erkayev Akrom Normuxammadovich
INNOVATSION O'ZGARISHLAR ASOSIDA AHOLI FAROVONLIGINI OSHIRISHNING 2030-YILGACHA MO'LJALLANGAN PROGNOZ SSENARIYLARI VA ULARNING SEZGIRLIK TAHLILI 232
Amrullayev Dadaxon
ЭКОНОМЕТРИЧЕСКОЕ МОДЕЛИРОВАНИЕ ЭНЕРГЕТИЧЕСКОЙ УЯЗВИМОСТИ СТРАН ЦЕНТРАЛЬНОЙ АЗИИ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ И СТРУКТУРНОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ 237
Эркинбаева Камила Жавланбековна
TIJORAT BANKLARI BIZNES MODELINING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI: ZAMONAVIY TENDENSIYALAR VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 243
Sh. Nurullayeva
S. Narimonov
OLIY TA'LIMDA RAQAMLI EKOTIZIMNI SHAKLLANTIRISHDAGI XAVF-XATARLAR (RISKLAR) VA BOSHQARUV MUAMMOLARI 249
Pirmanov Oxunjon Baxridin o'g'li
НЕКОТОРЫЕ ВОПРОСЫ РАЗВИТИЯ ДИСТАНЦИОННОГО БАНКОВСКОГО ОБСЛУЖИВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ 256
Шомуродов Равшан Турсункулович
Хакимов Хафизбек Хамза угли
Джумабаева Гаянэ Рахимовна
YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA AVTOTRANSPORT XIZMATLARI BOZORINING RAQOBATBARDOSHLIGINI EKOLOGIK-IQTISODIY OMILLAR ASOSIDA OSHIRISH YO'LLARI 263
Sultanov Sulaymon Safarboy o'g'li
TIJORAT BANKLARIDA TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI KREDITLASH SAMARADORLIGINI BAHOLASH VA UNI OSHIRISHNING USTUVOR YO'NALISHLARI 269
Abdushukurova Mehribonu Dilmurod qizi
CHORVACHILIK MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQARISH, YER RESURSLARIDAN FOYDALANISH VA AHOLINING XARID QOBILIYATI MUVOFIQLIGINI BAHOLASH 276
Ramazonov Zafar Ulug'bekovich
ИННОВАЦИОННЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ СТРАХОВОГО РЫНКА 281
Мирахмедова Мафтуна Ибрагимовна
TIJORAT BANKLARIDA FOIZ SIYOSATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING AMALIY JIHATLARI 288
Orifova Dilnoza Obid qizi
XALQARO KREDIT LINIYALARIDAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO'LLARI 295
Aliyev Bekzod Ilhomovich
ОРГАНИЗАЦИОННО-ЭКОНОМИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К СОВЕРШЕНСТВОВАНИЮ УЧЁТА И АНАЛИЗА ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УСЛУГ В НЕГОСУДАРСТВЕННЫХ ВЫСШИХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ 301
Холикова Дурдона Бунёджон кизи

TOSHKENT VILOYATIDA ISHLAB CHIQARISH SOHASIDA KICHIK BIZNESNING RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA HUDUDIY DIFFERENSIATSIYASI 308
Salimov Burxoniddin
IJTIMOIY-IQTISODIY ADOLATNI TA'MINLASHDA SINERGETIK YONDASHUV: ZANJIRLI ADOLAT KONSEPSIYASI 314
Alimov Nasimjon Hoshimovich
AQLLI SHAHAR TIZIMIDA IJTIMOIY SOHA BOSHQARUVI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARI 319

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

Radjabov Bunyod Abduxalilovich
QO‘SHILGAN QIYMATNI TAQSIMLASHNING SAMARALI SOLIQ MEXANIZMIGA OID XORIJ TAJRIBALARI 326
A.A. Bobomurodov
O‘ZBEKISTONNING “YASHIL IQTISODIYOT” TIZIMIGA O‘TISH ZARURIYATI VA XIZMATLAR SOHASI UCHUN IQTISODIY AHAMIYATI 333
Y.M.Xalikov
OLIY TA’LIM TASHKILOTLARIDA AKADEMIK FAOLIYATNI BOSHQARISHNING NAZARIY VA METODOLOGIK ASOSLARI 342
Ixtiyorov Bekzod Zulfiqor o‘g‘li
YOSHLARNING RAQAMLI MEHNAT PLATFORMALARIDA BARQAROR BANDLIGINI RISKKA ASOSLANGAN STRATEGIK BOSHQARISH 349
Palvonova Sevara Baxromovna
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA XIZMAT KO‘RSATISH TARMOQLARIDA INNOVATSION BOSHQARUV TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH 355
Almanov Ilhom Sultonovich
MAKTABGACHA TA’LIM XIZMATLARINI GEYMIFIKATSIYALASH ASOSIDA TA’LIM SIFATI VA IQTISODIY SAMARADORLIKNI OSHIRISH 362
Aslonova Rushano Ilxomovna
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARIDA RAQAMLI PLATFORMALARDAN FOYDALANISHNING IQTISODIY NATIJADORLIKKA TA’SIRINI BAHOLASH 368
Tursunxo‘jayeva Gulnoza Jamoliddin qizi
HUDUDLARNING IQTISODIY RIVOJLANISHIDA ISTE’MOLCHILAR HUQUQLARINI HIMOYA QILISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH 374
Xolmatov Azamatjon Abdupattoyevich
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ГОСУДАРСТВЕННОГО РЕГУЛИРОВАНИЯ ЭКСПОРТА В УЗБЕКИСТАНЕ: ЭКОНОМЕТРИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭКСПОРТНОЙ АКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ 380
Муниса Турдибаева
LOYIHA MENEJERLARINING SOFT SKILLS KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISHNING LOYIHALAR IQTISODIY SAMARADORLIGIGA TA’SIRI 394
Zairova Farida To‘xtamurod qizi
TIBBIY XIZMAT KO‘RSATUVCHI KORXONALAR FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA IQTISODIY KO‘RSATKICHLAR TIZIMIDAN FOYDALANISH 400
O‘roqov Firdavs Ortiqniyoz o‘g‘li
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA KORXONALAR FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING NAZARIY-USLUBIY ASOSLARI 407
Jumaev Sohib Baxodirovich
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI VA BARQAROR TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING TRANSFORMATSIYON MODELI 412
Murodullayeva Guljaxon A’zamjon qizi
INSON KAPITALINI BOSHQARISHNING ILMIY-NAZARIY VA USLUBIY ASOSLARI 418
Djalilova Dilbar Abdikarim qizi

RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA O‘ZBEKISTONNING INVESTITSION JOZIBADORLIGINI OSHIRISH MEXANIZMLARI 426
Olimboyeva Nazokat Abdujabbor qizi
KICHIK VA O‘RTA BIZNES SUBYEKTLARIDA INTEGRALLASHGAN RISKKA YO‘NALTIRILGAN AUDIT MODELIDAN FOYDALANISH USLUBIYOTI 431
Muydinov Erkin Jamaldinovich
MINTAQA IQTISODIYOTINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA TADBIRKORLIK FAOLIYATI SAMARADORLIGINI OSHIRISHNING INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI 441
Bekbergenov G‘ayrat Shuxratovich
YENGIL SANOAT KORXONALARINING EKSPORT FAOLIYATINI SOLIQ MEXANIZMLARI ASOSIDA MOLIYAVIY RAG‘BATLANTIRISH 446

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

O‘rinova Umida Qodirjonovna
SOG‘LIQNI SAQLASHNING YAGONA RAQAMLI EKOTIZIMIDA KIBERXAVFSIZLIK RISKLARINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH 450
Turayeva Nafisa Odiljonovna
XORAZM VILOYATIDA YER BOZORI INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISHNING USTUVOR YO‘NALISHLARI 456
Ubaydov Mirshod Ismailovich
O‘ZBEKISTON UY-JOY BOZORIDA MOLIYAVIY PUFAK XAVFINI BAHOLASH: INTEGRAL INDEKSNI SHAKLLANTIRISH VA EKONOMETRIK TAHLIL 462
Botirov Islombek Ulug‘bek o‘g‘li
SUTCHILIKGA IXTISOSLASHGAN CHORVACHILIK KORXONALARIDA TANNARXNING BUXGALTERIYA HISOBINING OBYEKTI SIFATIDA O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI 467
Razzoqov Abbos Abdumalik o‘g‘li
BUDJET TASHKILOTLARIDA MOLIYAVIY XATO VA NOMUVOFIQLIKLAR ICHKI AUDITINING INSTITUTSIONAL-TASHKILIY MEXANIZMI 472
Mulayev Farxod Alisherovich
SHAHAR INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISHDA EKOLOGIK BARQARORLIK TAMOYILLARINI JORIY ETISH: MUAMMOLAR, INNOVATSION YECHIMLAR VA ISTIQBOLLAR 477
Nurtayev Zaxriddin
SANOATNING «DRAYVER» SOHALARINI RIVOJLANTIRISH ORQALI IQTISODIY O‘SISHNI JADALLASHTIRISH 482
Xolbozorov Muzraf Yusup o‘g‘li
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ЦИФРОВОГО СТРАХОВАНИЯ ТУРИСТСКИХ РИСКОВ В УЗБЕКИСТАНЕ 489
Усманова Азиза Бахтиер кизи
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN AHOLIGA KO‘RSATILADIGAN XIZMATLARNI TAKOMILLASHTIRISHNING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI 497
Rajabov Saidrasul Xalil o‘g‘li
AYOLLAR TADBIRKORLIGI VA GENDER TENGLIGI: XITOY VA O‘ZBEKISTON MEHNAT BOZORLARI TRANSFORMATSIYASI MISOLIDA 504
Xasanova Shaxzoda
SOLIQ TIZIMIDA MARKIROVKALASH ORQALI XUFIYONA IQTISODIYOT VA SOLIQDAN QOCHISHNI QISQARTIRISH AMALIYOTI TAHLILI 510
Ismailov Bobir Salomovich
MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARI ASOSIDA BOSHQARUV HISOBOTI METODOLOGIYASINI SHAKLLANTIRISH KONSEPSIYALARI 517
Eshniyazova Yulduz Yuldashbayevna
HUDUDIY IQTISODIY TIZIMNI INNOVATSION BOSHQARISHDA “INNOVATSION EKOTIZIM”KONSEPSIYASI ASOSIDA ICHKI VA TASHQI MUHITLAR O‘RTASIDAGI DINAMIK O‘ZARO TA’SIRLARNI BAHOLASH 521
Xolov Azimjon
ECONOMIC AND ORGANIZATIONAL MECHANISMS FOR THE DEVELOPMENT OF GREEN TOURISM 530
Abdurashidova Mahfuza Tolibjon kizi
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA JARAYONLARINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH YO‘LLARI 534
Kulboyeva Nargiz Majitovna
SAVDO XIZMATLARINI RAQAMLASHTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASH METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH 545
Raxmanov Sherzod Shuxratovich
АКТУАЛЬНОСТЬ ОБЕСПЕЧЕНИЯ АУДИТА ГОСУДАРСТВЕННЫХ ЗАКУПОК В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН 552
Абдуллаева Ш.Э.
Чернушкина Л.А.
O‘ZBEKISTONDA JADAL URBANIZATSIYA SHAROITIDA YASHIL IQTISODIYOT

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

TAMOYILLARINI SHAHARSOZLIKKA INTEGRATSIYA QILISH 557
Azamiddin Quldashev
MANAGEMENT OF CULTURAL HERITAGE IN TOURIST DESTINATIONS OF UZBEKISTAN: THE CASE OF THE NEWLY RESTORED IMAM AL-BUKHARI COMPLEX 562
Saidzoda Shakhlokhon Murodilloevna
O‘ZBEKISTONDA PENSIYA TIZIMINING HOZIRGI HOLATI VA MINTAQAVIY TAHLILI 568
Jumabayeva Kumush Botir qizi
CIVIL-MILITARY COOPERATION AND SOCIOECONOMIC DEVELOPMENT IN NIGERIA: A STATISTICAL ASSESSMENT OF EDUCATIONAL AND LEGAL POLICY OUTCOMES 578
Adams Adah Otakwu
Muhammad Auwal Sule
Blessing Onyanta Otakwu
Mercy Omoo Otakwu
SOCIAL CONDITIONS AND ORGANISED CRIMINALITY IN NIGERIA: IMPLICATIONS FOR LAW ENFORCEMENT AND SOCIAL POLICY 591
Adams Adah Otakwu
Muhammad Auwal Sule
TEMIR YO‘L TRANSPORTI KORXONALARINING EKOLOGIK-IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING METODIK ASOSLARI 601
Abduraxmanova Muqaddas Toxtasinovna
KICHIK BIZNESDA BANDLIKNI OSHIRISHGA TA’SIR ETUVCHI OMILLARNI TIZIMLASHTIRISH VA BAHOLASHNING EKONOMETRIK YONDASHUVLARI 607
Turdiqulov Farrux Ravshanjon o‘g‘li
KOMPETENSIYA MATRIKSINING MEHNAT BOZORIDAGI AHAMIYATI VA UNING O‘ZBEKISTON UCHUN INSTITUTSIONAL JIHATLARI 616
Kurbanbayeva Sevara Marat qizi
BYUDJET YO‘QOTISHLARINING IQTISODIY MOHIYATI VA KO‘P O‘LCHOVLI TASNIFI (RISK-MENEJMENT KONTEKSTIDA) 623
Jasur Nurmatov
ФОРМИРОВАНИЕ ИНТЕГРИРОВАННОЙ ТУРИСТСКОЙ ЭКОСИСТЕМЫ КАК ОСНОВА КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТУРИСТСКОЙ ИНДУСТРИИ УЗБЕКИСТАНА 630
Абзалова Нозимахон Нодирбек қизи
XORIJIY MAMLAKATLARNI SANOATLASHUV MODELLARINING QIYOSIY TAHLILI VA ULARDAN FOYDALANISH IMKONIYATLARI 636
Erkayev Akrom Normuxammadovich
TIJORAT BANKLARINING KORXONALAR INNOVATSION-INVESTITSIYAVIY TALABLARINI TA’MINLASHDAGI FAOLIYATINI TAKOMILLASHTIRISH 642
Gafurova Dilshoda Farxotovna
HUDUDLARNING IQTISODIY-IJTIMOIY RIVOJLANISHIDA INVESTITSIYALARNI JALB QILISHNING ILMIY-NAZARIY ASOSLARI 646
Muxamadjanov Shaxriyor Solijon o‘g‘li
IJTIMOIY TARMOQLARDAGI MARKETING KONTENTINING ISTE’MOLCHILARNING XARID QILISH NIYATIGA TA’SIRINI BAHOLASH 652
Tilavkobilova Mehriniso Isomiddin qizi
YASHIL LOYIHALARNI MOLIYALASHTIRISH MEXANIZMLARINING TASNIFI VA ULARNING BANK TIZIMIDAGI O‘RNI 658
Sobirov Bobur Oybek o‘g‘li
ЦИФРОВАЯ ТАМОЖНЯ В ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКЕ УЗБЕКИСТАНА: ОТ ЗАРУБЕЖНОГО ОПЫТА К НАЦИОНАЛЬНЫМ ЦИФРОВЫМ ТЕХНОЛОГИЯМ 663
Сейдеметова Эльмира Оралбай кизи
MADANIY MEROS OBYEKTLARINING TURISTIK-IQTISODIY SALOHIYATINI BAHOLASH USLUBIYOTI 667
Sharofiddinov Shohabbos Xayrullayevich
O‘ZBEKISTONDA MOLIYAVIY HISOBOTNING XALQARO STANDARTLARIGA (IFRS) O‘TISH SHAROITIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TRANSFORMATSIYA QILISH MUAMMOLARI 675

MUNDARIJA СОДЕРЖАНИЕ CONTENTS

To‘rayeva Farida Rustam qizi
TURIZM SOHASIDA INSON KAPITALI RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH YO‘LLARI 680
Xakimova Zavqiya Umarbek qizi
RAQAMLI TO‘LOV TIZIMLARI VA BIZNESNI RAQAMLASHTIRISH: MOLIYAVIY INKLYUZIYA, YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISH VA SOLIQ TUSHUMLARI (XALQARO TAJRIBA VA O‘ZBEKISTON UCHUN TAVSIYALAR) 684
Shonazarov Ashurali Akabayevich
KICHIK BIZNES SUBYEKTLARINING YOPILISH XAVFINI BAHOLASH: OMILLI TAHLIL 691
Akbarova Barno Shuxratovna
ОСОБЕННОСТИ ФИНАНСИРОВАНИЯ ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЗБЕКИСТАНЕ И ЗА РУБЕЖОМ: СРАВНИТЕЛЬНЫЙ МАКРОЭКОНОМИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ 697
Исматуллаев Акмаль Исматуллаевич
BANK DAROMADLARI BARQARORLIGINING KAPITALLASHUV DARAJASIGA TA’SIRINI BAHOLASH 705
Tursunov Mustafo Mirzayevich
CHAKANA SAVDODA NARX SHAKLLANISH MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI 713
Xabibullayev Anvar Shovkat o‘g‘li
GLOBAL IQTISODIYOTDA JANUBIY KOREYA MODELI: SAMSUNG VA HYUNDAI MISOLIDA KORPORATIV STRATEGIYALAR TAHLILI 719
Abdulaziz Xolmirzayev
RIVOJLANAYOTGAN MAMLAKATLARDA TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY XIZMATLARINI RIVOJLANTIRISHNING O‘ZIGA XOS XUSUSIYATLARI VA INSTITUTSIONAL MEXANIZMLARI 724
Ergashev Azizxon Avazxon o‘g‘li
TIJORAT BANK KREDITLARI ASOSIDA MINTAQAVIY IQTISODIY RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI 731
Shodiyev Odiljon Salim o‘g‘li
АНАЛИЗ ФИНАНСОВОГО СОСТОЯНИЯ ООО «SAM PULSAR DISTRIBUTORS» 736
Мусаева Шоира Азимовна
NODAVLAT OLIY TA’LIM MUASSASALARIDA MAJBURIYATLAR, DAROMADLAR VA XARAJATLAR HISOBINING AMALDAGI HOLATI 743
Saidova Kamolat Farhodovna
TIJORAT BANKLARINING CHAKANA XIZMATLARI TAHLILI VA UNI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI 747
Axmedov Sardorbek Abdukarim o‘g‘li
DEHQON-FERMERLARNING “ORGANIK BILIM” ELEKTRON PORTALI ORQALI ORGANIK QISHLOQ XO‘JALIGI HAQIDA BILIM OLISH IMKONIYATLARI 753
Shavqidinova Dilnavoz
Abror Mamasadikov
KORXONALARDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA’MINLASH VA MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY USULLARI 758
Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna

KORXONALARDA MOLIYAVIY BARQARORLIKNI TA'MINLASH VA MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY USULLARI

Abdurazakova Nargiza Rixsibayevna
Alfraganus universiteti
Moliya kafedrasi dotsent vazifasini bajaruvchi
Iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
ORCID: 0009-0001-9887-611X

Annotatsiya. Mazkur maqolada korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash hamda moliyaviy risklarni boshqarishning zamonaviy usullari o'rganilgan. Moliyaviy barqarorlikning korxonaning to'lov qobiliyati, likvidligi, kapital tarkibi, rentabelligi va pul oqimlari bilan bog'liq asosiy jihatlari yoritilgan. Bozor sharoitidagi o'zgaruvchanlik, inflyatsiya, foiz stavkalari, valyuta kurslari, kredit majburiyatlari va kontragentlar faoliyati natijasida yuzaga keladigan moliyaviy risklarning korxona faoliyatiga ta'siri tahlil qilingan. Risklarni aniqlash, baholash, nazorat qilish va kamaytirishda moliyaviy koeffitsiyentlar tahlili, stress-test, ssenariyli prognozlash, diversifikatsiya, sug'urtalash, limitlash, xedjirlash hamda raqamli monitoring vositalaridan foydalanish imkoniyatlari asoslangan. Shuningdek, korxonalarda risklarni boshqarish tizimini strategik rejalashtirish, budjetlashtirish va ichki nazorat jarayonlari bilan uyg'unlashtirish zarurati ko'rsatib berilgan. Tadqiqot natijalari zamonaviy usullarni kompleks qo'llash moliyaviy yo'qotishlar ehtimolini kamaytirishi, boshqaruv qarorlarining aniqligini oshirishi va korxonaning uzoq muddatli rivojlanishiga xizmat qilishini ko'rsatadi. Maqolada moliyaviy barqarorlikni mustahkamlash yuzasidan amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: moliyaviy barqarorlik, moliyaviy risk, likvidlik, to'lov qobiliyati, kapital tarkibi, pul oqimi, stress-test, diversifikatsiya, xedjirlash, raqamli monitoring, ichki nazorat, risklarni boshqarish.

Аннотация. В статье исследованы современные методы обеспечения финансовой устойчивости и управления финансовыми рисками на предприятиях. Освещены основные аспекты финансовой устойчивости, связанные с платежеспособностью, ликвидностью, структурой капитала, рентабельностью и денежными потоками предприятия. Проанализировано влияние финансовых рисков, возникающих вследствие рыночной волатильности, инфляции, изменения процентных ставок и валютных курсов, кредитных обязательств и деятельности контрагентов, на деятельность предприятия. Обоснованы возможности использования анализа финансовых коэффициентов, стресс-тестирования, сценарного прогнозирования, диверсификации, страхования, лимитирования, хеджирования и цифровых инструментов мониторинга для выявления, оценки, контроля и снижения рисков. Также показана необходимость интеграции системы управления рисками на предприятиях с процессами стратегического планирования, бюджетирования и внутреннего контроля. Результаты исследования показывают, что комплексное применение современных методов способствует снижению вероятности финансовых потерь, повышению точности управленческих решений и обеспечению долгосрочного развития предприятия. В статье разработаны практические рекомендации по укреплению финансовой устойчивости предприятий.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, финансовый риск, ликвидность, платежеспособность, структура капитала, денежный поток, стресс-тестирование, диверсификация, хеджирование, цифровой мониторинг, внутренний контроль, управление рисками.

Abstract. This article examines modern methods for ensuring financial stability and managing financial risks in enterprises. The main aspects of financial stability related to an enterprise's solvency, liquidity, capital structure, profitability, and cash flows are highlighted. The impact of financial risks arising from market volatility, inflation, changes in interest rates and exchange rates, credit obligations, and counterparty activities on enterprise operations is analyzed. The possibilities of using financial ratio analysis, stress testing, scenario forecasting, diversification, insurance, risk limiting, hedging, and

digital monitoring tools to identify, assess, control, and mitigate risks are substantiated. The study also demonstrates the need to integrate enterprise risk management systems with strategic planning, budgeting, and internal control processes. The findings indicate that the comprehensive application of modern methods can reduce the probability of financial losses, improve the accuracy of management decisions, and contribute to the long-term development of enterprises. The article provides practical recommendations for strengthening financial stability.

Keywords: financial stability, financial risk, liquidity, solvency, capital structure, cash flow, stress testing, diversification, hedging, digital monitoring, internal control, risk management.

KIRISH

Jahon iqtisodiyotida raqobatning kuchayishi, moliya bozorlaridagi beqarorlik, inflyatsion bosimning ortishi, foiz stavkalari hamda valyuta kurslarining o‘zgaruvchanligi korxonalar faoliyatida moliyaviy barqarorlikni ta’minlash masalasini yanada dolzarb etmoqda. Barqaror moliyaviy holat ishlab chiqarish jarayonining uzluksizligini ta’minlash, investitsion imkoniyatlarni kengaytirish, kreditorlar ishonchini mustahkamlash va korxonaning bozor qiymatini oshirishning muhim sharti hisoblanadi.

Korxonalar faoliyatida kredit, likvidlik, foiz, valyuta, investitsiya, inflyatsiya hamda operatsion jarayonlar bilan bog‘liq turli moliyaviy risklar yuzaga keladi. Mazkur risklarni o‘z vaqtida aniqlamaslik yoki noto‘g‘ri baholash pul oqimlarining izdan chiqishi, qarzdorlikning ortishi, rentabellikning pasayishi va to‘lov qobiliyatining zaiflashishiga olib kelishi mumkin. Shu sababli moliyaviy risklarni boshqarish faqat yuzaga kelgan moliyaviy yo‘qotishlarni bartaraf etishga qaratilgan vosita sifatida emas, balki ehtimoliy risklarning oldini olish, ularni kamaytirish va nazorat qilishga yo‘naltirilgan uzluksiz boshqaruv jarayoni sifatida tashkil etilishi lozim [1].

An’anaviy moliyaviy tahlil usullari korxonaning joriy moliyaviy holatini baholash imkonini bersa-da, zamonaviy iqtisodiy sharoit istiqbolda yuz berishi mumkin bo‘lgan ehtimoliy o‘zgarishlarni ham hisobga olishni talab etadi. Bunday sharoitda stress-test, ssenariyli prognozlash, sezgirlik tahlili, pul oqimlarini modellashtirish, diversifikatsiya, sug‘urtalash, xedjirlash va raqamli monitoring kabi zamonaviy vositalar muhim ahamiyat kasb etadi. Mazkur usullar turli risk omillarining korxonaning moliyaviy natijalariga ehtimoliy ta’sirini oldindan baholash, moliyaviy yo‘qotishlarning oldini olish hamda muqobil boshqaruv qarorlarini ishlab chiqish imkonini beradi.

Korxonalarda samarali risk-menejment tizimini shakllantirish uchun moliyaviy rejalashtirish, budjetlashtirish, ichki nazorat va strategik boshqaruv jarayonlari o‘rtasida uzviy bog‘liqlikni ta’minlash zarur. Boshqaruv qarorlari ishonchli axborot, aniq moliyaviy ko‘rsatkichlar va muntazam tahlil natijalariga asoslanishi lozim. Raqamli texnologiyalar hamda avtomatlashtirilgan axborot tizimlaridan foydalanish risklarni tezkor monitoring qilish, xavfning dastlabki belgilarini aniqlash va rahbariyatning o‘z vaqtida tegishli choralarni ko‘rish imkoniyatlarini kengaytiradi.

Shu nuqtayi nazardan, mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi korxonalarning moliyaviy barqarorligiga ta’sir etuvchi omillarni o‘rganish, asosiy moliyaviy risklarni tasniflash hamda ularni boshqarishning zamonaviy usullarini amaliy jihatdan asoslashdan iborat [2].

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Vahobov va Malikov tadqiqotlarida moliyaviy barqarorlik davlat va korxona moliyasining o‘zaro bog‘liqligi asosida yoritilib, moliyaviy resurslarni shakllantirish hamda ulardan samarali foydalanish tamoyillari bayon etilgan. Malikov va Haydarov tomonidan moliya tizimining nazariy asoslari ochib berilgan bo‘lsa, Elmirzayev korporativ moliyada kapital tarkibi, moliyalashtirish manbalari va korxona qiymatini oshirish masalalarini tadqiq etgan. Shuningdek, Elmirzayev va Tursunova hamda Tursunov asarlarida moliyaviy rejalashtirish, pul oqimlarini boshqarish, risklarni baholash va boshqaruv qarorlarini asoslash usullari tavsiflangan [3].

Abdullayeva tadqiqotlarida kredit, foiz stavkalari va bank operatsiyalarining korxonalarning moliyaviy holatiga ta’siri yoritilgan. Pardayev va Isroilov, Vahobov va Ibrohimov, shuningdek, Ibragimov, Raximov va Jurayev tomonidan moliyaviy hisobotlar asosida likvidlik, to‘lov qobiliyati, rentabellik va ish faolligini tahlil qilish usullari ishlab chiqilgan. Raximov tomonidan iqtisodiyot subyektlarining moliyaviy holatini kompleks baholash zarurati asoslab berilgan [4].

Xolbekov, Karimov, Islomov, Avloqulov, Do‘smuratov, shuningdek, Mamatov va Xo‘jamberdiyev asarlarida ishonchli moliyaviy axborotni shakllantirishning hisob usullari yoritilgan. Xasanov, G‘aniyev va Muqumov tadqiqotlarida boshqaruv hisobi hamda ichki nazoratning risklarni kamaytirishdagi ahamiyati ochib berilgan. G‘ozibekov, Norkulov va Jo‘rayev tomonidan investitsiyalarni moliyalashtirish, moliya bozori vositalari va investitsion risklarni boshqarish masalalari o‘rganilgan. Sattarov korxonaning moliyaviy faoliyatini tahlil qilgan bo‘lsa, Umarov va Eshbo‘riyev moliyaviy risklarni aniqlash, baholash va kamaytirishning amaliy mexanizmlarini bayon etgan [5].

Mazkur manbalar tadqiqotning nazariy va uslubiy asosini shakllantirib, korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta'minlash jarayonida tahlil, rejalashtirish, nazorat, diversifikatsiya, sug'urtalash, xedjirlash hamda raqamli monitoring vositalarini o'zaro uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi. Ushbu yondashuvlar korxonalarda moliyaviy risklarga moslashuvchan, izchil va kompleks boshqaruv tizimini shakllantirish uchun muhim ilmiy-amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqotda korxonalarning moliyaviy barqarorligini baholash hamda moliyaviy risklarni boshqarish usullarini o'rganishda tizimli, qiyosiy va kompleks yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini korporativ moliya, moliyaviy menejment, risk-menejment, buxgalteriya hisobi va iqtisodiy tahlil sohalariga oid ilmiy adabiyotlar tashkil etdi. Shuningdek, korxonalarning moliyaviy faoliyatini tartibga soluvchi me'yoriy-huquqiy hujjatlar, moliyaviy hisobot shakllari hamda amaliy boshqaruv tajribalari o'rganildi. Ma'lumotlarni qayta ishlash jarayonida tahlil va sintez, induksiya va deduksiya, taqqoslash, guruhlash hamda umumlashtirish usullaridan foydalanildi [6].

Korxonaning moliyaviy holatini baholashda likvidlik, moliyaviy mustaqillik, qarzdorlik, aktivlar aylanuvchanligi va rentabellik ko'rsatkichlaridan foydalanildi. Joriy likvidlik koeffitsiyenti joriy aktivlarning qisqa muddatli majburiyatlarni qoplash imkoniyatini baholashga xizmat qildi. Moliyaviy mustaqillik darajasi xususiy kapitalning jami aktivlar tarkibidagi ulushi asosida aniqlandi. Qarzdorlik koeffitsiyenti korxonaning tashqi moliyalashtirish manbalariga bog'liqlik darajasini ifodaladi. Aktivlar aylanuvchanligi va rentabellik ko'rsatkichlari esa mavjud resurslardan foydalanish samaradorligini baholash imkonini berdi (1-jadval).

1-jadval

Korxonalarda moliyaviy risklarni baholash va boshqarish usullari[1]

Moliyaviy risk turi	Riskning asosiy manbai	Baholash usuli	Korxona faoliyatiga ta'siri	Boshqarish usuli
Kredit riski	Xaridorlar va boshqa kontragentlarning o'z majburiyatlarini o'z vaqtida bajarmasligi	Debitorlik qarzlarining muddati va aylanuvchanligini tahlil qilish	Pul tushumlarining kechikishi, aylanma mablag'larning yetishmovchiligi	Kredit limitlarini belgilash, kontragentlarni tekshirish va sug'urtalash
Likvidlik riski	Joriy aktivlar va qisqa muddatli majburiyatlar o'rtasidagi nomuvofiqlik	Joriy, tezkor va mutlaq likvidlik koeffitsiyentlarini tahlil qilish	To'lov qobiliyatining pasayishi, majburiyatlarni bajarishda qiyinchiliklarning yuzaga kelishi	Pul oqimlarini rejalashtirish, likvid zaxiralarni shakllantirish
Valyuta riski	Xorijiy valyuta kurslarining o'zgarishi	Sezgirlik tahlili va ssenariyli prognozlash	Import xarajatlari hamda valyutadagi qarzlar qiymatining oshishi	Xedjirlash, valyuta tushumlari va majburiyatlarini muvofiqlashtirish
Foiz riski	Kreditlar va moliyaviy majburiyatlar bo'yicha foiz stavkalarining o'zgarishi	Stress-test va foiz xarajatlarini tahlil qilish	Qarzga xizmat ko'rsatish xarajatlarining ortishi, foydaning kamayishi	Qat'iy foiz stavkali kreditlardan foydalanish, qarz portfelini maqbullashtirish
Investitsiya riski	Investitsiya loyihalaridan kutilgan daromadning olinmasligi	Ssenariyli prognozlash, rentabellik va qoplash muddatini tahlil qilish	Kapitalning yo'qotilishi, pul oqimlarining kamayishi	Investitsiyalarni diversifikatsiya qilish, bosqichma-bosqich moliyalashtirish
Operatsion risk	Ichki jarayonlar, xodimlar, axborot tizimlari va nazorat mexanizmlaridagi kamchiliklar	Ichki audit, risklar matritsasi va raqamli monitoring	Moliyaviy zararlar, xarajatlarning oshishi, faoliyat uzluksizligining buzilishi	Ichki nazoratni kuchaytirish, jarayonlarni avtomatlashtirish, zaxira rejalarini ishlab chiqish

Moliyaviy risklarni aniqlash jarayonida ularning kelib chiqish manbalari, yuzaga kelish ehtimoli va kutilayotgan moliyaviy zarar miqdori hisobga olindi. Risklar kredit, likvidlik, valyuta, foiz, investitsiya va operatsion risk guruhlariga ajratildi. Har bir risk turi ehtimollik va ta'sir darajasi mezonlari asosida baholanib,

1 Manba: muallif tomonidan tadqiqot natijalari asosida ishlab chiqilgan.

risklar matritsasida tizimlashtirildi. Yuzaga kelish ehtimoli yuqori va moliyaviy ta’siri katta bo‘lgan risklar ustuvor nazorat obyektlari sifatida belgilandi [7].

Korxonaning turli iqtisodiy sharoitlardagi moliyaviy holatini baholash maqsadida ssenariyli prognozlash va stress-test usullaridan foydalanildi. Sezgirlik tahlili yordamida alohida omillarning sof foyda, pul oqimlari va to‘lov qobiliyatiga ta’siri baholandi. Salbiy ssenariy doirasida tushumlarning kamayishi, xarajatlarning oshishi va debitorlik qarzlarini undirish muddatlarining uzayishi kabi ehtimoliy holatlar hisobga olindi [8].

Risklarni kamaytirish choralarini tanlash jarayonida diversifikatsiya, sug‘urtalash, limitlash, zaxiralarni shakllantirish, xedjirlash hamda qarz portfelini maqbullashtirish usullari o‘zaro taqqoslandi. Mazkur usullarning samaradorligi ularni qo‘llash xarajatlari, kutilayotgan moliyaviy zarar miqdori, amaliy qo‘llash imkoniyati va nazorat darajasi kabi mezonlar asosida baholandi. Raqamli monitoring vositalaridan foydalanish imkoniyatlari pul oqimlari, debitorlik qarzlari va moliyaviy koeffitsiyentlar dinamikasini muntazam kuzatish nuqtayi nazaridan tahlil qilindi. Olingan natijalarning ishonchliligini oshirish maqsadida tadqiqot natijalari turli usullar yordamida o‘zaro solishtirildi va umumlashtirildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari korxonaning moliyaviy barqarorligi alohida ko‘rsatkich bilan emas, balki likvidlik, to‘lov qobiliyati, kapital tarkibi, rentabellik va pul oqimlarini kompleks baholash asosida aniqlanishini ko‘rsatdi. Joriy aktivlar miqdori yetarli bo‘lishiga qaramay, ularning tarkibida muddati o‘tgan debitorlik qarzlari yoki sekin realizatsiya qilinadigan zaxiralar ulushining yuqoriligi korxonaning real likvidlik darajasini pasaytirishi mumkin. Shu bois moliyaviy holatni tahlil qilishda aktivlarning miqdori bilan bir qatorda ularning sifati, aylanish tezligi va pul mablag‘lariga aylanish imkoniyatini ham hisobga olish zarurligi aniqlandi [9].

Kapital tarkibini tahlil qilish natijalari qarz mablag‘larining me’yoridan ortiq ulushi moliyaviy mustaqillikni zaiflashtirishi va foiz xarajatlarining oshishiga olib kelishi mumkinligini ko‘rsatdi. Xususiy kapital ulushini mustahkamlash, taqsimlanmagan foydani ko‘paytirish va uzoq muddatli moliyalashtirish manbalaridan samarali foydalanish moliyaviy barqarorlikni oshiruvchi muhim omillar sifatida belgilandi [10].

Ssenariyli prognozlash natijalariga ko‘ra, sotishdan tushumlarning pasayishi, ishlab chiqarish xarajatlarining ortishi va debitorlik qarzlarini undirish muddatlarining uzayishi pul oqimlariga eng kuchli ta’sir ko‘rsatuvchi omillar sifatida aniqlandi. Stress-test jarayonida mazkur omillarning bir vaqtning o‘zida yuzaga kelishi qisqa muddatli majburiyatlarni qoplash imkoniyatini sezilarli darajada kamaytirishi mumkinligi aniqlandi. Valyuta kurslarining o‘zgarishi import xomashyosi yoki xorijiy valyutadagi kreditlardan foydalanadigan korxonalarda xarajatlarning oshishiga olib kelishi, foiz stavkalarining ko‘tarilishi esa qarzga xizmat ko‘rsatish yukining ortishiga sabab bo‘lishi qayd etildi [11].

Risklar matritsasidan foydalanish korxona uchun muhim bo‘lgan risklarni ustuvorlik darajasi bo‘yicha tasniflash imkonini berdi. Yuzaga kelish ehtimoli yuqori va moliyaviy ta’siri katta bo‘lgan risklar bo‘yicha tezkor choralarni ishlab chiqish, o‘rta darajadagi risklarni muntazam monitoring qilish, past darajadagi risklarni esa davriy nazorat qilish maqsadga muvofiq ekanligi belgilandi. Diversifikatsiya mahsulotlar, xaridorlar, yetkazib beruvchilar va moliyalashtirish manbalariga bog‘liqlikni kamaytirishi aniqlandi. Sug‘urtalash ehtimoliy yirik moliyaviy zararlarni qoplashda, limitlash esa kredit va valyuta operatsiyalarini nazorat qilishda samarali vosita sifatida baholandi.

Raqamli monitoring tizimlaridan foydalanish moliyaviy ko‘rsatkichlardagi salbiy o‘zgarishlarni erta aniqlash imkonini berishi qayd etildi. Pul oqimlari, debitorlik qarzlarining muddati, likvidlik va rentabellik ko‘rsatkichlarini avtomatik ravishda kuzatib borish boshqaruv qarorlarini tezkor qabul qilish imkoniyatini oshiradi. Tadqiqot natijalari moliyaviy tahlil, prognozlash, ichki nazorat va risklarni kamaytirish vositalarini yagona boshqaruv tizimi doirasida qo‘llash korxonaning moliyaviy moslashuvchanligini oshirishini ko‘rsatdi [12].

Olingan natijalar korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta’minlash jarayoni faqat hisobot davri yakunida moliyaviy ko‘rsatkichlarni hisoblash bilan cheklanmasligi lozimligini ko‘rsatdi. An’anaviy moliyaviy tahlil korxonaning muayyan sanadagi holatini ifodalash imkonini bersa-da, tez o‘zgaruvchan bozor sharoitida kelgusida yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan risklarni to‘liq aks ettira olmaydi. Shu sababli moliyaviy koeffitsiyentlar tahlilini pul oqimlarini prognozlash, stress-test, ssenariyli modellashtirish va sezgirlik tahlili bilan uyg‘unlashtirish muhim hisoblanadi. Bunday kompleks yondashuv korxona rahbariyatiga nafaqat mavjud muammolarni aniqlash, balki ehtimoliy salbiy o‘zgarishlarga oldindan tayyorgarlik ko‘rish va tegishli boshqaruv choralarini ishlab chiqish imkonini beradi [13].

Likvidlikni baholashda faqat joriy aktivlarning umumiy miqdoriga asoslanish ayrim hollarda boshqaruv qarorlarining yetarlicha asoslanmasligiga olib kelishi mumkin. Debitorlik qarzlarining kechiktirilishi, tovar-moddiy zaxiralarning sekin aylanishi va talab darajasi past bo‘lgan mahsulotlarning omborda ortib qolishi balansdagi ayrim likvidlik ko‘rsatkichlarining nisbatan yuqori shakllanishiga sabab bo‘lishi mumkin. Amalda esa korxona qisqa muddatli majburiyatlarini bajarishda pul mablag‘lari yetishmovchiligiga duch kelishi ehtimoli mavjud. Shu

bois likvidlik tahlilini aktivlarning sifati, aylanuvchanligi va real bozor qiymatini hisobga oluvchi ko‘rsatkichlar bilan to‘ldirish zarur [14].

Qarz mablag‘laridan foydalanish ham muvozanatli moliyaviy yondashuvni talab qiladi. Qarz kapitali ishlab chiqarishni kengaytirish va investitsiya loyihalarini moliyalashtirish uchun qo‘shimcha imkoniyatlar yaratadi, biroq uning haddan tashqari ko‘payishi korxonaning tashqi kreditorlarga bog‘liqligini kuchaytirishi mumkin. Foiz stavkalari oshgan sharoitda qarzga xizmat ko‘rsatish xarajatlarining ortishi sof foyda va pul oqimlarining kamayishiga olib kelishi ehtimoli mavjud. Shu sababli qarz va xususiy kapital o‘rtasidagi maqbul nisbat korxonaning tarmoq xususiyatlari, daromadlarining barqarorligi hamda aktivlar tarkibidan kelib chiqib belgilanishi lozim [15].

Risklarni kamaytirish usullarini tanlashda yagona vositaga tayanish kutilgan samaraga to‘liq erishish imkonini bermasligi mumkin. Diversifikatsiya kontragentlar va mahsulotlarga bog‘liqlikni kamaytiradi, sug‘urtalash yirik moliyaviy zararlarning muayyan qismini qoplash imkonini beradi, xedjirlash esa valyuta va foiz stavkalaridagi o‘zgarishlar bilan bog‘liq risklarni kamaytirishga xizmat qiladi. Limitlash va moliyaviy zaxiralarni shakllantirish yo‘qotishlar ko‘lamini nazorat qilishga yordam beradi. Biroq mazkur vositalarni qo‘llash bilan bog‘liq xarajatlar kutilayotgan iqtisodiy samara va oldi olinishi mumkin bo‘lgan zarar miqdori bilan o‘zaro taqqoslanishi lozim [16].

Raqamli monitoring tizimlarining samaradorligi kiritilayotgan ma’lumotlarning aniqligi, to‘liqligi va o‘z vaqtida yangilanishiga bog‘liq. Noto‘g‘ri yoki kechiktirilgan axborot avtomatlashtirilgan tahlil natijalarining ishonchliligini pasaytirishi mumkin. Shu bois raqamlashtirish jarayoni ichki nazoratni takomillashtirish, xodimlarning mas’uliyatini oshirish va axborot xavfsizligini kuchaytirish choralari bilan uyg‘un holda amalga oshirilishi zarur. Moliyaviy risklarni boshqarish tizimi strategik rejalashtirish va budjetlashtirish jarayonlariga integratsiya qilinganda, korxona moliyaviy resurslarni ustuvor yo‘nalishlar bo‘yicha samarali taqsimlash hamda bozor sharoitlaridagi o‘zgarishlarga tezkor moslashish imkoniyatiga ega bo‘ladi [17].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Korxonalarda moliyaviy barqarorlikni ta’minlash ularning uzluksiz faoliyat yuritishi, majburiyatlarini o‘z vaqtida bajarishi, investitsion jozibadorligini saqlashi va uzoq muddatli rivojlanishini ta’minlashda muhim ahamiyatga ega. Moliyaviy barqarorlikni baholashda faqat foyda miqdoriga tayanish yetarli emas. Likvidlik, to‘lov qobiliyati, kapital tarkibi, qarzdorlik darajasi, aktivlar aylanuvchanligi, rentabellik va pul oqimlari o‘zaro bog‘liq holda kompleks tahlil qilinishi lozim. Mazkur ko‘rsatkichlarni kompleks baholash korxonaning real moliyaviy holatini aniqlash, mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish va ehtimoliy muammolarni o‘z vaqtida bartaraf etish imkonini beradi [18].

Moliyaviy risklarni samarali boshqarish jarayoni ularni aniqlash, tasniflash, baholash, ustuvorlik darajasini belgilash, kamaytirish choralarini tanlash hamda natijalarni muntazam nazorat qilish bosqichlarini qamrab olishi lozim. Kredit, likvidlik, valyuta, foiz, investitsiya va operatsion risklar korxona faoliyatiga turli darajada ta’sir ko‘rsatadi. Risklarning yuzaga kelish ehtimoli hamda kutilayotgan moliyaviy zarar miqdorini hisobga olgan holda shakllantiriladigan risklar matritsasi boshqaruv resurslarini ustuvor ahamiyatga ega risklarga yo‘naltirish imkonini beradi [19].

Stress-test, ssenariyli prognozlash va sezgirlik tahlili korxonaning turli iqtisodiy sharoitlardagi moliyaviy imkoniyatlarini oldindan baholashda samarali vositalar hisoblanadi. Ushbu usullar tushumlarning kamayishi, xarajatlarning oshishi, foiz stavkalari va valyuta kurslarining o‘zgarishi, shuningdek, debitorlik qarzlarini undirish muddatlarining uzayishi kabi omillarning moliyaviy natijalarga ehtimoliy ta’sirini baholash imkonini beradi. Olingan natijalar asosida muqobil moliyaviy rejalar, risklarni kamaytirish choralari hamda noqulay iqtisodiy sharoitlarda qo‘llaniladigan boshqaruv mexanizmlari ishlab chiqilishi lozim [20].

Moliyaviy risklarni kamaytirishda diversifikatsiya, sug‘urtalash, limitlash, xedjirlash, moliyaviy zaxiralarni shakllantirish va qarz portfelini maqbullashtirish usullarini kompleks qo‘llash maqsadga muvofiqdir. Korxona mahsulotlar, xaridorlar, yetkazib beruvchilar va moliyalashtirish manbalarini diversifikatsiya qilish orqali muayyan yo‘nalishga bo‘lgan bog‘liqlikni kamaytirishi mumkin. Qarz va xususiy kapital o‘rtasidagi maqbul nisbatni saqlash esa foiz xarajatlarini nazorat qilish, moliyaviy mustaqillikni mustahkamlash va korxonaning moliyaviy barqarorligini oshirishga xizmat qiladi.

Raqamli monitoring va avtomatlashtirilgan tahlil vositalari moliyaviy ko‘rsatkichlardagi salbiy o‘zgarishlarni erta aniqlash, rahbariyatni tezkor va ishonchli axborot bilan ta’minlash hamda boshqaruv qarorlarini qabul qilish jarayonini tezlashtirish imkonini beradi. Buning uchun ma’lumotlarning aniqligi va to‘liqligi, ichki nazorat tizimining samaradorligi hamda xodimlarning tegishli malakasini ta’minlash zarur. Umuman olganda, moliyaviy tahlil, prognozlash, risklarni boshqarish, budjetlashtirish va ichki nazorat jarayonlarini yagona boshqaruv tizimiga integratsiya qilish korxonaning moliyaviy barqarorligini mustahkamlaydi, resurslardan foydalanish samaradorligini oshiradi hamda o‘zgaruvchan bozor sharoitlariga moslashish imkoniyatlarini kengaytiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Vahobov A.V., Malikov T.S. Moliya. Toshkent: Noshir, 2012.
2. Malikov T.S., Haydarov N.H. Moliya: umumdavlat moliyasi. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2009.
3. Elmirzayev S.E. Korporativ moliya. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2019.
4. Elmirzayev S.E., Tursunova N.R. Moliyaviy menejment. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2019.
5. Abdullayeva Sh.Z. Pul, kredit va banklar. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2007.
6. Tursunov B.O. Moliyaviy menejment. Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi, 2021.
7. Pardayev M.Q., Isroilov B.I. Moliyaviy tahlil. Toshkent: Iqtisodiyot va huquq dunyosi, 1999.
8. Vahobov A.V., Ibrohimov A.T. Moliyaviy tahlil. Toshkent: Sharq, 2002.
9. Ibragimov A.K., Raximov M.Y., Jurayev N.Y. Moliyaviy va boshqaruv tahlili. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2008.
10. Raximov M.Y. Iqtisodiyot subyektlari moliyaviy holatining tahlili. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2015.
11. Xolbekov R.O. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. Toshkent: Cho‘lpon nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2011.
12. Karimov A.A., Islomov F.R., Avloqulov A.Z. Buxgalteriya hisobi. Toshkent: Sharq, 2004.
13. Xasanov B.A., G‘aniyev Z.U., Muqumov Z.A. Boshqaruv hisobi. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2014.
14. Do‘smuratov R.D. Buxgalteriya hisobi nazariyasi. Toshkent: Yangiyo‘l poligraf servis, 2007.
15. Mamatov Z.T., Xo‘jamberdiyev M.I. Moliyaviy hisob. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018.
16. Jo‘rayev A.S., Xudoyqulov S.K. Moliya bozori va moliyaviy texnologiyalar. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2021.
17. G‘ozibekov D.G‘. Investitsiyalarni moliyalashtirish masalalari. Toshkent: Moliya, 2003.
18. Norkulov D.Z., G‘ozibekov D.G‘. Investitsion faoliyatni tashkil etish va davlat tomonidan tartibga solish. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2011.
19. Sattarov Q.S. Korxonalar moliyaviy faoliyati tahlili. Toshkent: Iqtisod-moliya, 2018.
20. Umarov I.Y., Eshbo‘riyev B.O. Korxonalarda moliyaviy risklarni boshqarish. Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi, 2020.

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz HAKIMOV

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Hasan MAQSUDOV

2026. № 8/2

© Materiallar ko‘chirib bosilganda ““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali manba sifatida ko‘rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma’sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga
maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.
El.Pochta: sq143235@gmail.com
Bot: @iqtisodiyot_77
Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo‘lishingiz mumkin. Obuna bo‘lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to‘lov haqidagi ma’lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo‘natishingizni so‘raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo‘natamiz.

““Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali 03.11.2022-yildan
O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№566955 reyestr raqami tartibi bo‘yicha ro‘yxatdan o‘tkazilgan.
Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug‘bek tumani
Kumushkon ko‘chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz